

Exit Torgersen-saken

Den 8. desember 2006 framla «Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker» sin enstemmige beslutning. Saken mot Fredrik Fasting Torgersen kan ikke gjenopptas. Gjennom snart 50 år har saken også vært mye referert og debattert i NTFs Tidende etter hvert som den har vært behandlet ved de ulike rettsinstanser. Men nå trenger ikke redaktøren lenger å frigi spalteplass. Kommisjonens avgjørelse er endelig og kan ikke ankes.

Av hensyn til den dreptes familie bør denne saken nå glemmes og vedlegges rettshistoriens store protokoll.

DNA-test

Når du leser den 500 sider lange kjennelsen, er det tre forhold som virker underlig på en utenforstående. I etterforskningsmaterialet ligger hårstrå som ble funnet på kåpen til avdøde. Den rettsmedisinske kommisjon ville sammenligne disse med Torgersens, men han nektet å avgi DNA-prøve.

Torgersen var tidligere dømt for en voldtekt. På 1980-tallet dukket det opp en erklæring, signert voldtektsofferets ektemann, der kvinnen skal ha frikjent ham på dødsleiet. Brevet er skrevet på Torgersens skrivemaskin. Politiet ønsket å analysere originalunderskriften, men også dette nektet Torgersen. Gjenopptakelseskommisjonen mener da også at DNA-diskusjonen, voldtektsbrevet og det faktum at Torgersen mest sannsynlig har filt tennene sine, samlet gir grunn til å stille spørsmål ved hans vilje til å bidra til oppklaring av saken.

Tannbeviset

Et av de tre sentrale bevisene i saken var det såkalte tannbeviset. Kommisjonen har gjort en 70 siders vurdering av en rekke ekspertuttalelser og høringer av sakkyndige: tannlege Ferdinand Strøm, professor Jens Wærhaug, dr. med. Gisle Bang, tannlege Fredrik Neumann, professor Arne R. Hagen, tann-

lege Kjell Johannessen, professor Gordon MacDonald, professor David K. Whittaker, dr.med. Per Holck, dr.med. Per Flood, professor David R. Senn og professor Tore Solheim.

Her er mange kjente navn innen odontologien. Den førstnevnte, Ferdinand Strøm, var i sin tid fast rettsmedisinsk sakkyndig i odontologiske spørsmål. Pensjonert kollega i Trondheim, Gudmund Graabak, er et artig tidsvitne i den sammenheng. I et brev forteller han at «i 1958 var jeg på et 3–4 timers orienteringskurs i rettsodontologi. Vi deltakerne satt ventende på plass i salen da Ferdinand Strøm kom anstigende rett fra rettssalen. Han åpnet ved å si: I dag har jeg avgitt erklæring som gir grunnlag for fellende dom. Jeg er helt sikker i min sak og har god samvittighet. Så fikk vi som første del av kurset se og forklart modellene».

En bjørnetjeneste

En av La Fontaines fabler forteller om bjørnen som knuste sin herres hode da den ville jage bort en flue fra nesen hans. Uttrykket bjørnetjeneste brukes derfor om velment, men klosset hjelp som blir mest til skade. Jeg er redd de ti sakkyndige som var engasjert av Torgersen, gjorde ham en slik tjeneste under behandlingen av saken. De skrev i et brev til Kommisjonen: «Det er smertefullt å måtte erkjenne at det i vitenskapens navn ble begått elementære og alvorlige feil i Torgersen-saken i 1958. Det er like fullt vår plikt som samfunnsengasjerte fagpersoner å presisere at det er hevet over enhver tvil at det var nettopp det som skjedde.»

Seniorrådgiver Tor Langbach ved Domstoladministrasjonen i Trondheim forklarer deres sammenblanding av roller slik: «Det er minst fire fallgroper en sakkyndig som engasjeres av en part kan havne i. For det første er det alltid slik at et engasjement i ett spørsmål i et stort og komplisert sakskompleks kan

skape tunnelsyn. Det man ser som en svakhet ved det ene bevis man er satt til å vurdere, blir helt dominerende for perspektivet.

For det andre kan akademikere bli rammet av «spisskompetansesyndromet»: Man er en høyt kvalifisert ekspert på et lite fagfelt, og dette leder en til å tro på at ens ekspertise er generell og altomfattende. Konsekvensen blir at man mener seg kapabel til å være overdommer i forhold til andre sakkyndige og i forhold til den rettslige avgjørelsen.

For det tredje kan partssakkyndige glemme hvilken rolle de har – å være sakkyndige. Når de kaller seg «samfunnsengasjerte fagpersoner», trer de ut av rollen som leverandører av fagkunnskap til samme sak som man er engasjert i.

En sakkyndigs tilknytning til en part vil lett kunne skape et engasjement eller en investert interesse i sakens utfall. Dette vil erfaringsmessig prege en sakkyndigs arbeid.

De partssakkyndige i Torgersen-saken synes å ha gått i samtlige fallgroper.»

Påskelitteratur

Har du ikke lest Kommisjonens 500 sider lange avgjørelse ennå? Du finner den på nettet www.gjenopptakelse.no. Du kan jo selv velge med hvilke øyne du vil lese. Enten som 500 sider med «galskap», «verdilos», «hån», «ubegriplig», «vanvidd» som Torgersens støttespillere uttrykte det under pressekonferansen da kjennelsen ble kjent. Eller som jeg personlig heller vil anbefale deg: Gjem Kommisjonens rapport til påske. Den kan nemlig også leses som en tragisk, men spennende kriminalhistorie med dentale innslag.

Torbjørn Guldseth

Adresse: Skarodden 10, 7580 Selbu